

1110

۸۷/۱/۱۰ ۲۲۲۴

۸۷/۱/۲۵

به نام خدا

جرایم علیه میراث فرهنگی
در کنوانسیون های بین المللی، حقوق ایران و انگلیس

پایان نامه کارشناسی ارشد
رشته حقوق جزا و جرم شناسی

استاد راهنما: دکتر رجب گلدوست جویباری

استاد مشاور: دکتر حسین میر محمد صادقی

نگارش: محمد رضا غمناک

دانشگاه شهید بهشتی

۱۳۸۷ / ۱۰ / ۲۵

دانشکده حقوق ۸۷

۱۱۱۰۷۵

چکیده

اولین معاهدات جهانی در حیطه میراث فرهنگی در سالهای ۱۸۹۹ و ۱۹۰۷ به منظور حفاظت از میراث فرهنگی در قبال صدمات ناشی از جنگ شکل گرفت و در نهایت به تدوین معاهده ۱۹۵۴ لاهه منجر شد. موضوع این کنوانسیون حمایت از میراث فرهنگی منقول و غیر منقول تعیین شده توسط هر دولت به هنگام مخصصات مسلحانه می باشد و از این لحاظ همانند کنوانسیون ۲۰۰۱ پاریس، دایره شمول آن از کنوانسیون ۱۹۷۰ در مورد اتخاذ تدابیر برای ممنوع و جلوگیری از ورود، صدور و انتقال مالکیت غیر قانونی اموال فرهنگی و کنوانسیون حمایت از میراث فرهنگی و طبیعی جهان ۱۹۷۲ گسترده تر می باشد. کنوانسیون ۱۹۷۲ و پروتکل دوم کنوانسیون ۱۹۵۴ لاهه مصوب ۱۹۹۹ پاریس بر خلاف کنوانسیون های دیگر صرفاً دولت های عضو را به حمایت از میراث فرهنگی که دارای ارزش جهانی استثنایی می باشد، ملزم می کند. به طور کلی کنوانسیون های بیان شده مبتنی بر حقوق بین الملل عمومی بوده و مذاکرات دیپلماتیک را مد نظر قرار داده است در حالی که کنوانسیون ۱۹۹۵ سازمان یونسکو بر حقوق بین الملل خصوصی بوده و روش قضایی را مورد توجه قرار داده است. کلیه کنوانسیون ها دولت های عضو را به وضع جرایم در حقوق داخلی خود ملزم نموده است.

در انگلستان سابقه حمایت کیفی از میراث فرهنگی به چند صد سال قبل بر می گردد. اما قاعده مند شدن این تلاشها توسط انجمن حمایت از ساختمان های تاریخی در سال ۱۸۷۷ صورت پذیرفت. نخستین قانون گذاری دولت، قانون حمایت از آثار باستانی مصوب ۱۸۸۲ می باشد. حدود صد سال بعد قانون نواحی باستان شناسی و آثار باستانی مصوب ۱۹۷۹ جایگزین این قانون گردید. قانون میراث ملی مصوب ۱۹۸۳ و قوانین تکمیلی ضمیمه شده به آن مانند قانون میراث باستان شناسی زیر آب مصوب ۲۰۰۲، قانون طراحی ساختمان های فهرست بندی شده و نواحی حفاظتی (مصوب ۱۹۹۰ و آیین نامه اجرایی آن و قانون طراحی شهر و روستا مصوب ۱۹۹۰ در زمینه حفاظت از میراث فرهنگی و طبیعی غیر منقول انگلستان به تصویب رسید. قانون اخیر الذکر به صورت تدریجی اختیارات قانونی را به مقامات محلی در امر حفاظت از میراث فرهنگی غیر منقول تفویض کرده است. قانون طراحی (ساختمان های فهرست شده و مناطق حفاظتی) مصوب ۱۹۹۰ در خصوص تخریب، تغییر و توسعه غیر مجاز ساختمان های تاریخی و حفاظت از نواحی ویژه می باشد. در مورد حمایت از اموال فرهنگی منقول قانون معامله (جرائم) اشیاء فرهنگی لطمه دیده مصوب دسامبر ۲۰۰۳ برای تجارت غیر مسئولانه اشیاء فرهنگی طراحی شده و فرایند اکتساب، تملک و ترتیبات مربوط به اشیاء فرهنگی در بازارهای هنری را شفاف سازی می کند. به نحوی که زنجیره های روشنی از مالکیت می تواند ایجاد شود. قوانین متعددی در انگلستان وجود دارد که جرایمی را در حمایت از میراث ملی

این کشور به تصویب رسانده است که در زیر بیان می شود :

بخش ۱ قانون حمایت از لاشه کشتی های غرق شده مصوب ۱۹۷۳، بخش ۲ از قانون حمایت از بقایای نظامی مصوب ۱۹۸۶، بخش ۲، ۲۸، ۳۵، ۴۲ از قانون نواحی باستان شناسی و آثار باستانی مصوب سال ۱۹۷۹، بخش ۲۴۶(۳) از قانون کشتی های تجاری مصوب ۱۹۹۵

کنوانسیون های مرتبط با میراث فرهنگی که انگلستان به عضویت آن درآمده است به شرح زیر می باشد :

- پذیرش کنوانسیون راجع به اتخاذ تدابیر برای پیشگیری و ممانعت از ورود، خروج و انتقال غیرقانونی مالکیت اموال فرهنگی ۱۹۷۰ در تاریخ ۲۰۰۲/۸/۱

- امضاء کنوانسیون حفاظت از میراث فرهنگی و طبیعی جهان (۱۶ نوامبر ۱۹۷۲ پاریس) در تاریخ ۱۹۸۵/۱۰/۲۲

در ایران قانون راجع به حفظ آثار ملی مصوب ۱۳۰۹ اولین قانونی است که برای حفاظت از میراث فرهنگی در قبال تخلفات افراد از موازین قانونی، جرایمی را تعریف و برای مرتکبین آنها مجازات هایی را تعیین داشته است. عناوین جزایی مندرج در قانون راجع به حفظ آثار ملی مصوب ۱۳۰۹ تا سال ۱۳۴۷ قوت قانونی خود را حفظ کرد. تصویب ماده ۱۲۷ مکرر قانون مجازات عمومی، طیف جرایم علیه میراث فرهنگی کشور را گسترده تر و مجازات های مقرر را تشدید کرد. پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران این روند به اوج خود رسید. ممنوعیت صدور هرگونه اموال فرهنگی - تاریخی از کشور مصوب ۱۳۵۸ شورای انقلاب اسلامی، لایحه قانونی راجع به جلوگیری از حفاری های غیر مجاز مصوب ۱۳۵۸، قانون تعزیرات خصوصاً قانون تعزیرات مصوب ۱۳۷۵ و قانون تشدید مجازات اخلاکگران در نظام اقتصادی کشور مصوب ۱۳۶۹، طیف جرایم و مجازات های مرتبط با میراث فرهنگی را تعیین کرده است. کنوانسیون های مربوط به حمایت از میراث فرهنگی که ایران به آن پیوسته به شرح زیر می باشد:

- کنوانسیون ۱۹۵۴ لاهه و پروتکل اول الحاقی به آن در تاریخ ۱۹۵۹/۶/۲۲

- پذیرش کنوانسیون ۱۹۷۰ پاریس در تاریخ ۱۹۷۵/۱/۲۷

- پذیرش کنوانسیون ۱۹۷۲ پاریس در تاریخ ۱۹۷۵/۲/۲۶

- پذیرش کنوانسیون ۱۹۹۵ یونید روایت در تاریخ ۲۰۰۲

- پذیرش پروتکل دوم کنوانسیون ۱۹۵۴ (۲۶ مارس ۱۹۹۹) در تاریخ ۲۰۰۵/۵/۲۴

- امضاء کنوانسیون حراست از میراث فرهنگی معنوی (۱۷ اکتبر ۲۰۰۳ پاریس) در تاریخ ۲۰۰۶/۳/۲۳

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۱	الف - طرح موضوع
۲	ب - سؤالات و فرضیات
۴	ج - ساختار پایان نامه
۵	فصل اول: کلیات
۵	مبحث اول : سیر تدوین کنوانسیون های حمایت از اموال فرهنگی
۶	گفتار اول : کنوانسیون حمایت از اموال فرهنگی به هنگام جنگ (۱۹۵۴ لاهه)
۱۷	گفتار دوم : کنوانسیون اتخاذ تدابیر برای ممنوع کردن و جلوگیری از ورود، صدور و انتقال مالکیت غیرقانونی اموال فرهنگی (۱۹۷۰ پاریس)
۲۴	گفتار سوم: کنوانسیون حمایت از میراث فرهنگی و طبیعی جهان (۱۹۷۲ پاریس)
۳۱	گفتار چهارم : کنوانسیون حمایت از میراث فرهنگی زیر آب (۲۰۰۱ پاریس)
۳۸	مبحث دوم : مالکیت اموال فرهنگی
۳۸	گفتار اول : رژیم حقوقی ناظر بر مالکیت اموال فرهنگی
۴۰	گفتار دوم : قواعد ناظر بر اثبات مالکیت اموال فرهنگی
۴۳	گفتار سوم : بررسی پرونده ایران علیه دنیس برند ، مالک گالری برکات
۴۵	گفتار چهارم : اثبات مالکیت اموال فرهنگی در کنوانسیون ۱۹۷۰ یونسکو و ۱۹۹۵ یونیدروایت
۴۸	مبحث سوم : مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی درارتباط با جرایم علیه میراث فرهنگی
۴۸	گفتار اول : مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی در کنوانسیون های بین المللی
۵۰	گفتار دوم : مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی در ایران

- ۵۲ گفتار سوم : مسؤولیت کیفری اشخاص حقوقی در انگستان
- ۵۴ فصل دوم : بررسی جرایم علیه میراث فرهنگی
- ۵۸ مبحث اول : سرقت اموال فرهنگی - تاریخی
- ۵۸ گفتار اول : سرقت در کنوانسیون های بین المللی
- ۵۸ بند اول : سرقت در کنوانسیون ۱۹۵۴ و پروتکل های الحاقی به آن
- ۶۱ بند دوم : سرقت در کنوانسیون ۱۹۷۰ و ۱۹۹۵
- ۶۵ بند سوم : سرقت در کنوانسیون های ۱۹۷۲ و ۲۰۰۱
- ۷۰ گفتار دوم : سرقت اموال فرهنگی - تاریخی در حقوق ایران
- ۷۲ بند اول : تعریف لغوی و اصطلاحی سرقت
- ۷۲ الف- تعریف لغوی سرقت
- ۷۲ ب- تعریف اصطلاحی و قانونی سرقت
- ۷۳ بند دوم : عنصر مادی سرقت
- ۷۳ الف- ربایش مال منقول
- ۷۵ ب- موضوع سرقت دارای ارزش اقتصادی باشد
- ۷۷ بندسوم : عنصر روانی
- ۷۸ بند چهارم : معامله یا اخفاء اشیاء و قطعات آثار فرهنگی - تاریخی
- ۷۸ الف - عنصر مادی
- ۸۱ ب - عنصر روانی
- ۸۲ گفتار سوم : سرقت و معامله اموال فرهنگی - تاریخی در قوانین انگلستان
- ۸۳ بند اول : تعریف عمومی سرقت و عناصر تشکیل دهنده آن
- ۸۷ بند دوم : علت وضع قانون معامله (جرایم) اشیاء فرهنگی مخدوش ۲۰۰۳

- بند سوم : موضوع جرم معامله اشیاء فرهنگی مخدوش ۸۸
- بند چهارم : مرتکب جرم ۹۱
- بند پنجم : عطف به ما سبق (*retroactive*) این قانون ۹۳
- بندششم : قوانین خاص در مورد اخذ و تفکیک اموال فرهنگی - تاریخی در انگلستان ۹۳
- الف - قانون حمایت از بقایای نظامی مصوب ۱۹۸۶ ۹۳
- ب - قانون حمایت از کشتی های غرق شده مصوب سال ۱۹۷۳ ۹۵
- ج - قانون کشتی های تجاری مصوب ۱۹۹۵ ۹۵
- د - قانون مناطق باستانی و آثار تاریخی ۱۹۷۹ ۹۵
- مبحث دوم : ورود و خروج غیر قانونی میراث فرهنگی ۹۶
- گفتار اول : ورود و خروج غیر قانونی اموال فرهنگی در کنوانسیون های بین المللی ۹۶
- بند اول : ورود و خروج غیر قانونی در پروتکل اول کنوانسیون ۱۹۵۴ ۱۰۰
- بند دوم : ورود و خروج غیر قانونی در پروتکل دوم کنوانسیون ۱۹۵۴ ۱۰۱
- بند سوم : ورود و خروج غیر قانونی در کنوانسیون ۱۹۷۰ یونسکو و ۱۹۹۵ یونیدروایت ۱۰۳
- بند چهارم : ورود و خروج غیر قانونی در کنوانسیون یونسکو ۲۰۰۱ ۱۰۷
- گفتار دوم : ورود و خروج غیر قانونی اموال فرهنگی در ایران ۱۰۸
- الف- عنصر مادی ۱۱۰
- ب- عنصر روانی ۱۱۲
- گفتار سوم : ورود و خروج غیر قانونی اموال فرهنگی در حقوق انگلستان ۱۱۳
- مبحث سوم : حفاری و کاوش غیر قانونی میراث فرهنگی ۱۱۸
- گفتار اول : حفاری و کاوش های غیر مجاز در کنوانسیون ها ۱۱۹
- بند اول : حفاری و کاوش در کنوانسیون ۱۹۵۴ لاهه و پروتکل های آن ۱۲۰

- بند دوم : حفاری و کاوش در کنوانسیون ۱۹۷۰ و ۱۹۹۵ ، ۲۰۰۱ ۱۲۱
- بند سوم : اثبات مالکیت در حفاری و کاوش غیر قانونی ۱۲۳
- گفتار دوم : حفاری و کاوش غیر قانونی در حقوق ایران ۱۲۴
- بند اول : حفاری غیر مجاز ۱۲۷
- الف - تعریف حفاری و کاوش ۱۲۷
- ب- عنصر مادی ۱۲۸
- ج- عنصر روانی ۱۳۱
- بند دوم : بدست آوردن اتفاقی اشیاء تاریخی- فرهنگی ۱۳۲
- الف- عنصر مادی ۱۳۳
- ب- عنصر روانی ۱۳۳
- بند سوم : خرید و فروش اموال فرهنگی-تاریخی حاصل از حفاری غیر مجاز ۱۳۳
- الف- عنصر مادی ۱۳۴
- ب - عنصر روانی ۱۳۵
- گفتار سوم : حفاری و کاوش پنهانی در حقوق انگلیس ۱۳۵
- بند اول - قانون حمایت از بقایای نظامی مصوب ۱۹۸۶ ۱۳۵
- بند دوم - قانون حمایت از کشتی های غرق شده مصوب ۱۹۷۳ ۱۳۷
- بند سوم - قانون مناطق باستانی و موزه های تاریخی مصوب ۱۹۷۹ ۱۳۷
- مبحث چهارم : تخریب و خسارت به اموال و میراث فرهنگی ۱۳۹
- گفتار اول : تخریب و خسارت در کنوانسیون های بین المللی ۱۳۹
- بند اول : تخریب و خسارت در کنوانسیون ۱۹۵۴ ۱۳۹
- بند دوم : تخریب و خسارت در پروتکل دوم کنوانسیون ۱۹۵۴ ۱۴۲

- بند سوم : تخریب و خسارت در کنوانسیون ۱۹۷۲ ۱۴۵
- الف- تعهدات کشور های عضو در سطح ملی : ۱۴۵
- ب - تعهدات کشور های عضو در سطح بین المللی..... ۱۴۶
- (۱) کمیته بین الدول میراث جهانی..... ۱۴۶
- (۲) ثبت آثار در فهرست میراث جهانی..... ۱۴۷
- بند چهارم - تخریب و خسارت به میراث فرهنگی زیر آب..... ۱۴۷
- گفتار دوم : تخریب و خسارت اموال فرهنگی در حقوق ایران..... ۱۴۸
- بند اول : مفهوم تخریب ، خسارت و عناصر تشکیل دهنده آن ۱۵۰
- الف - تعریف لغوی..... ۱۵۰
- ب - تعریف اصطلاحی..... ۱۵۰
- ج - عنصر مادی..... ۱۵۲
- د - موضوع جرم..... ۱۵۳
- ه - عنصر روانی..... ۱۵۴
- بند دوم : سایر فعالیت های خسارت زا علیه اموال فرهنگی - تاریخی ۱۵۶
- الف - تغییر ، مرمت ، تجدید و توسعه اموال فرهنگی - تاریخی..... ۱۵۶
- (۱) عنصر مادی..... ۱۵۷
- (۲) عنصر روانی ۱۵۷
- (۳) شرایط تحقق جرم ۱۵۷
- ب- تغییر کاربری اموال فرهنگی - تاریخی..... ۱۵۸
- (۱) عنصر مادی ۱۵۹
- (۲) عنصر روانی..... ۱۶۰

۱۶۰ مرجع تشخیص	۳
۱۶۱ مرتکب جرم	۴
۱۶۱ اعلام شکایات و تعقیب جرم	۵
۱۶۲ ج- تجاوز به آثار فرهنگی تاریخی	
۱۶۲ (۱) عنصر مادی	
۱۶۳ (۲) عنصر روانی	
۱۶۳ (۳) شرایط تحقق جرم	
۱۶۴ (۴) موضوع جرم	
۱۶۴ د- ایجاد زلزله بنیان ، خرابی و لطمه به آثار تاریخی	
۱۶۵ (۱) عنصر مادی	
۱۶۶ (۲) عنصر معنوی	
۱۶۷ گفتار سوم : تخریب و خسارت اموال فرهنگی - تاریخی در حقوق انگلیس	
۱۶۷ بند اول : عناوین مختلف تخریب و خسارت در حقوق انگلیس	
۱۷۲ بند دوم : قانون طراحی (نواحی حفاظتی و ساختمان های فهرست شده) مصوب ۱۹۹۰	
۱۷۹ بند سوم : قانون حمایت از بقایای نظامی مصوب ۱۹۸۶	
۱۸۰ بند چهارم : قانون حمایت از کشتی های غرق شده مصوب سال ۱۹۷۳	
۱۸۱ بند پنجم : قانون مناطق باستانی و موزه های تاریخی مصوب ۱۹۷۹	
۱۸۳ نتیجه	
۱۸۶ فهرست منابع	

بسمه تعالی

مقدمه

الف: طرح موضوع

یکی از بزرگترین افتخارات ما ایرانیان دارا بودن پیشینه عظیم تاریخی و آثار ارزشمند به جا مانده از قرون و اعصار گذشته این مرز و بوم است. تنوع، برجستگی و کثرت این آثار به قدری است که کشور ما را در ردیف ده کشور اول جهان از نظر باستانی قرار داده است.^۱ لیکن تاکنون نتوانسته ایم آن گونه که باید و شاید این آثار ارزشمند را به جهانیان معرفی کنیم. حتی در زمینه حفظ و نگهداری این یادگارهای تاریخی میهنمان مطابق با استانداردهای جهانی و استفاده از فناوری جهانی امروزی این فن بطور مناسب عمل نکرده ایم، تا آنجا که بسیاری از آثار فرهنگی - تاریخی موضوع جرایم مختلف قرار گرفته اند.

نگاه اغلب جوامع، در دهه های اخیر، به میراث فرهنگی - تاریخی خویش، نگاه جدی تر بوده است. میراث فرهنگی جوامع در حقیقت کارکردهای فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی نوین یافته است.

برای برخی جوامع مانند انگلستان آثار تاریخی و فرهنگی منبع مهمی برای درآمدهای ارزی است. برای برخی دیگر تلاش در حفظ میراث فرهنگی، ارتباط مستقیمی با مسائل سیاسی دارد و تقریباً در اغلب جوامع، اندیشمندان به اهمیت پیوند گذشته و حال خود و نقش این پیوند در ارتقاء فرهنگی مردمان تأکید کرده اند.

موضوع حمایت از میراث فرهنگی دارای ابعاد مختلفی است. آنچه در این رساله به آن پرداخته خواهد شد بررسی جرایم علیه میراث فرهنگی ملموس یا عینی (منقول یا غیر منقول) خواهد بود. بنابراین

^۱ - شکرآمیزی، ایوب - حمایت کیفی از میراث فرهنگی، پایان نامه کارشناسی ارشد ۱۳۷۹، دانشگاه تهران، ص ۱

میراث معنوی و نیز میراث طبیعی خارج از موضوع بحث می باشد. امروزه عوامل متعدد داخلی و خارجی از قبیل سرقت ، قاچاق ، کاوش و حفاری غیرمجاز ، تخریب عمدی یا ناشی از بی مبالاتی ، جنگ و نیز ساخت و ساز ، توسعه شهرها و روستاها به علاوه عوامل طبیعی این آثار گرانبها را مورد خطر قرار داده اند . باید توجه داشت که نابودی یک اثر فرهنگی که بیانگر هویت و شناسنامه یک ملت و نشان دهنده روابط اجتماعی ، حاکمیت سیاسی و رونق اقتصادی در گذشته می باشد به هیچ طریق قابل جبران نبوده و خسارت به آن دائمی خواهد بود . بنابراین مبارزه با این عوامل بیش از پیش مورد توجه صاحب نظران و مسئولین فرهنگی جوامع متعدد قرار گرفته و با گسترش تکنولوژی حفاظت از این آثار موضوع علوم و تحقیقات متعدد همچون باستان شناسی ، مردم شناسی ، معماری و شهرسازی ، موزه داری ، هنر و حقوق قرار گرفته تا دست اندرکاران این علوم با اتخاذ تدابیر و راهکارهای مناسب در رفع خطر از این میراث اصیل گامهایی برداشته و آن را به نسل آینده منتقل نمایند. البته با امعان نظر بر واقعیت های موجود هر اثری که به گذشته تعلق داشته باشد نگهداری آن نه مطلوب بوده ، نه مقدور و نه ضروری . اقدامات حفاظتی از دو دیدگاه ملی و بین المللی مورد توجه قرار گرفته است . در بعد ملی مسؤلیت حفظ این میراث به عهده افراد متخصص از طریق مؤسسات تخصصی ، همکاری با نهادهای بین المللی و با وضع مقررات لازم می باشد . در عرصه بین المللی خصوصاً پس از جنگ جهانی دوم که موجب تخریب و غارت میراث بی نظیر فرهنگی ملل شد ، سازمانهای بین المللی به ویژه یونسکو و یونیدروایت در این رابطه گامهای مؤثری برداشته اند .

ب: فرضیات و سوالات

مقررات کنوانسیون های مربوط به حمایت از میراث فرهنگی از ضمانت های اجرایی لازم به منظور مبارزه قاطع با این جرایم برخوردار نبوده و به کارگیری روشهای دیپلماتیک در این زمینه به دلیل تعارض منافع کشورها کافی به نظر نمی رسد.

قوانین کیفری ایران و انگلستان با مقررات کنوانسیون های مربوط به حمایت از اموال فرهنگی مطابقت و سازگاری شایسته را ندارد.

ممنوعیت مطلق هر گونه حفاری و کاوش ، معامله و خروج اموال فرهنگی - تاریخی بدون شناسایی و طبقه بندی این آثار به لحاظ اهمیت تاریخی ، باستان شناسی ، معماری و هنری رویکردی مناسب به منظور حفاظت از این آثار به شمار نمی آید و اصلاح آن ضروری به نظر می رسد .

با عنایت به مطالب فوق و نظر به علاقه ذاتی نگارنده به موضوع میراث فرهنگی و مسأله حفاظت از آن ، پژوهش حاضر به بررسی مکانیسم های جرم انگاری در حقوق بین الملل و تطبیق قوانین کشور ایران و حقوق کیفری کشور انگلستان به عنوان کشوری که در آن برخلاف کشور ایران ، آزادی تجارت اموال فرهنگی حاکم است با قواعد بین المللی طرح شده توسط کنوانسیون های بین المللی و الحاق یا عدم الحاق این دو کشور به کنوانسیون های بین المللی اختصاص داده شده است. در آغاز این بررسیها سوالات ذیل متبادر به ذهن می شود . که پاسخگویی به آن موضوع مباحث این تحقیق را تشکیل می دهد .

۱- آیا کنوانسیون های بین المللی توجه کافی را به مسأله حفاظت کیفری از میراث فرهنگی مبذول داشته است ؟

۲- با عنایت به باستانی بودن تمدن ایران ، آیا جرم انگاری این پدیده در حقوق کیفری ایران به نحو مؤثری صورت گرفته و اگر چنین است چه خلاء هایی در این زمینه وجود دارد ؟

۳- انگلستان به عنوان کشوری که وارد کننده اموال فرهنگی از اقصی نقاط جهان می باشد و معاملات اشیاء فرهنگی در آن رواج دارد ، در رابطه با حفاظت از اموال فرهنگی چه جرایمی را در مورد اموال فرهنگی منقول و نیز غیر منقول وضع کرده و قوانین کشور انگلستان و نیز ایران تا چه حد با کنوانسیون های بین المللی مطابقت دارد ؟

ج : ساختار پایان نامه

به منظور پاسخگویی به سوالات فوق با استفاده از روش کتابخانه ای ، موضوع در دو فصل مورد بررسی قرار خواهد گرفت . در فصل اول سیر تدوین کنوانسیون های بین المللی و تعاریف میراث فرهنگی بررسی شده و در فصل دوم نیز ابتدا موضوع مالکیت اموال فرهنگی و سپس تطبیق جرایم علیه میراث فرهنگی در حقوق ایران ، انگلیس با کنوانسیون های بین المللی به تفکیک مورد کنکاش قرار خواهد گرفت . نهایتاً در این رابطه مبحثی به جرایم ارتكابی توسط اشخاص حقوقی اختصاص داده خواهد شد. در اینجا لازم به ذکر می داند که با مراجعه به بانک اطلاعاتی مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران ، پایان نامه هایی در مورد حفاظت از اموال فرهنگی مشاهده و مورد استفاده قرار گرفت که یا موضوع را از بعد بین المللی صرف مورد توجه قرار داده و یا تنها به حقوق ایران پرداخته است که البته واجد وصف جامعیت و به روز بودن برخوردار نیست. همچنین بررسی جرایم علیه میراث فرهنگی در حقوق کیفری انگلستان برای نخستین بار مورد بررسی قرار گرفته است . ضمناً پایان نامه هایی که مورد استفاده قرار گرفته در فهرست منابع ذکر گردیده است.

فصل اول: کلیات

مبحث اول: سیر تدوین کنوانسیون‌های حمایت از اموال فرهنگی

آگاهی از تمدن بشری مستلزم تبادل فرهنگی و احترام متقابل ملت‌ها به میراث فرهنگی یکدیگر است علاوه بر تدوین، تصویب و اجرای قوانین در سطح داخلی لازم است که در حوزه بین‌المللی نیز مقررات مقتضی تنظیم و با همکاری نزدیک دولتها به مرحله اجرا در آیند.

در این راستا یونسکو به عنوان متولی اصلی حفاظت از این موارث در طول حیات خود تا کنون پنج کنوانسیون را تهیه و تنظیم نموده که در حال حاضر چهار کنوانسیون تحت عنوان کنوانسیون حمایت از اموال فرهنگی هنگام جنگ (۱۹۵۴ لاهه) و پروتکل الحاقی آن موسوم به پروتکل دوم کنوانسیون ۱۹۵۴ مصوب ۱۹۹۹، کنوانسیون مربوط به اتخاذ تدابیر برای ممنوع کردن و جلوگیری از ورود، صدور و انتقال مالکیت غیر قانونی اموال فرهنگی (۱۹۷۰ پاریس)، کنوانسیون حمایت میراث فرهنگی و طبیعی جهان (۱۹۷۲ پاریس) و کنوانسیون حمایت از میراث فرهنگی زیر آب (۲۰۰۱ پاریس) مورد تصویب واقع شده است. علاوه بر کنوانسیون‌های مذکور، شورای همکاری اروپا دو کنوانسیون تحت عنوان کمک‌های متقابل اداری به منظور پیشگیری، تجسس و جلوگیری از تخلفات گمرکی در سال ۱۹۷۷ و کنوانسیون اروپایی در مورد جرایم مرتبط با اموال فرهنگی (۲۳ ژوئن ۱۹۸۵) به تصویب رساند^۱

هم چنین علاوه بر یونسکو در تدوین این چهار کنوانسیون، سازمان یونیدروایت در سال ۱۹۹۵ در شهر ژنوا، کنوانسیون پیرامون اشیاء فرهنگی مسروقه یا غیرقانونی خارج شده را به تصویب رساند، که دولت ایران در سال ۲۰۰۱ به عضویت آن درآمد.

هدف این معاهدات ایجاد یک معیار سنجش جهت تعریف استانداردهایی برای کیفیت حفاظت از میراث فرهنگی است. این استانداردها حاصل بلوغ مفاهیم و اصول ملی و محلی و منعکس کننده نتایج مباحثات در طول دو قرن گذشته می باشد.

گفتار اول: کنوانسیون حمایت از اموال فرهنگی به هنگام جنگ (۱۹۵۴ لاهه)^۱

جنگ یکی از آشکارترین و بارزترین نتایج توسعه اولیه جوامع بوده و در ترسیم نقشه جهان، آن گونه که امروزه وجود دارد، نقش اساسی داشته است. تحدید حدود جنگ، جلوگیری از بروز جنگ، ایجاد مقررات مرتبط و گسترش حقوق جنگ دارای تاریخ طولانی است. اما در ارتباط با میراث فرهنگی اولین بار " کنوانسیون های صلح لاهه " حفاظت از میراث فرهنگی را در زمان جنگ مورد توجه قرار دادند.

کنوانسیون قوانین و رسوم جنگ زمینی لاهه، ۱۸ اکتبر ۱۹۰۷، (ماده ۲۷)، قواعد جنگ هوایی، پیش نویس کمیسیون حقوقدانان لاهه، دسامبر ۱۹۲۲- فوریه ۱۹۲۳، (ماده ۲۵)، و دستورالعمل سن رمو در مورد حقوق بین الملل قابل اعمال در مورد مخاصمات مسلحانه در دریا، مصوب ژوئن ۱۹۹۴ (بخش ۲، احتیاط به هنگام حمله، ماده ۴۶) آمده است، که تمامی اقدامات لازم باید به کار گرفته شود تا حتی الامکان از آثار باستانی با علم به این که نباید به عنوان هدف نظامی مورد بهره برداری قرار گیرند، چشم پوشی کرد. برابر مفاد مواد مختلف این کنوانسیون ها، اموال عمومی و دولتی کشور اشغال شده از تعرض

^۱ - *Protocol to the Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict, The Hague, 14 May 1954.*

مصون بوده و باید مورد احترام و مراقبت کامل دولت اشغالگر قرار گرفته و در غیر این صورت باعث ایجاد مسئولیت بین المللی دولت اشغالگر خواهد شد.

علاوه بر موارد فوق با تصویب کنوانسیون های چهارگانه ژنو ۱۹۴۹ و هم چنین پروتکل های ۱۹۷۷ الحاقی به آن موادی را به حفاظت از میراث فرهنگی در زمان نزاع مسلحانه اختصاص داده است. ماده ۵۳ از پروتکل شماره یک و ماده ۱۶ از پروتکل شماره دو سال ۱۹۷۷ با عباراتی تقریباً مشابه اشعار می دارند که: « بدون لطمه به مقررات عهد نامه ۱۴ می ۱۹۵۴ در زمینه حمایت از اموال فرهنگی در مخاصمات مسلحانه و سایر اسناد بین المللی مربوط ، مبادرت به اعمال زیر ممنوع است:

الف) از تکاب هر عمل خصمانه علیه بناهای تاریخی، آثار هنری یا اماکن مذهبی که میراث فرهنگی یا معنوی ملت ها را تشکیل می دهند.

ب) استفاده از این اموال جهت اقدامات نظامی.

در تاریخ ۱۵ آوریل ۱۹۳۵ کنوانسیون بین کشور های آمریکایی در واشنگتن تدوین گردید که هر چند در سطح محدودی منعقد گردید، لیکن به عنوان اولین گام حمایت از میراث فرهنگی به طور خاص در قالب یک کنوانسیون قابل توجه است. با پیشرفت تکنولوژی تسلیحاتی و وقوع جنگ های جهانی در قرن گذشته، صدمات شدیدی به میراث فرهنگی ملل مختلف وارد گردید و نیز تهدید فزاینده این آثار در جنگ های احتمالی آینده، ضرورت حفاظت از میراث فرهنگی به هنگام مخاصمات مسلحانه را وارد مرحله جدی تر نمود و لذا از ۲۱ آوریل تا ۱۴ ماه می ۱۹۵۴ بنا به دعوت دولت هلند و به ابتکار یونسکو کنفرانسی در لاهه برگزار و طی آن حمایت از اموال فرهنگی به هنگام جنگ به تصویب رسید که به منظور تکمیل مقررات آن کنوانسیون، پروتکل دوم آن نیز در تاریخ ۲۱ مارس ۱۹۹۹ توسط یونسکو تدوین و جهت تصویب به دول مختلف ابلاغ گردید.

کنفرانس ۱۹۵۴ لاهه تحت عنوان (حفاظت از میراث فرهنگی به هنگام نزاع مسلحانه) به پیشنهاد یونسکو و با دعوت دولت هلند در سال ۱۹۵۴ با شرکت ۵۶ کشور تشکیل و طی آن معاهده اصلی، آئین

نامه اجرائی، یک پروتکل و سه قطعنامه تدوین گردیدند. این کنفرانس ضمن تعریف اموال فرهنگی تاریخی، روش های حمایتی و حمل و نقل اموال فرهنگی را برشمرده است.

موضوع قرارداد ۱۹۵۴ لاهه، حمایت از اموال فرهنگی به هنگام جنگ صرف نظر از تعلق آن ها به کشوری خاص، می باشد. اموالی که به موجب این کنوانسیون مورد محافظت و حمایت قرار می گیرند، در ماده یک احصاء شده است .

مطابق ماده ۱ « اموال فرهنگی در این قرار داد صرف نظر از منشاء و مالک آنها اموال فرهنگی محسوب می گردد .

الف - اموال منقول و غیر منقولی که برای فرهنگ ملل دارای اهمیت زیادی می باشد از قبیل آثار معماری ، هنری یا تاریخی - مذهبی یا غیر مذهبی ، مناظر باستانی ، مجموع ساختمان هایی که از این حیث دارای ارزش تاریخی یا هنری می باشد . آثار هنری و نسخ خطی و کتب و سایر اشیاء که دارای ارزش هنری - تاریخی یا باستان شناسی باشد و همچنین مجموعه های علمی و مجموعه های مهم کتب و اسناد و نمونه های تقلیدی اموال مذکور در فوق .

ب - بنا هایی که منظور اصلی و واقعی از آنها حفاظت و نمایش اموال منقول فرهنگی مذکور در بند الف می باشد مانند موزه ها ، کتابخانه های بزرگ ، بایگانی ها و همچنین پناهگاه هایی که در صورت وقوع جنگ اموال منقول فرهنگی مذکور در بند الف در آنجا نگهداری می شود .

ج - مراکزی که در آنجا تعداد قابل توجهی اموال فرهنگی مشروح در بند الف و ب وجود دارد و مراکز آثار تاریخی گفته می شود . «

تدوین کننده گان این معاهده دو امر منشاء و مالکیت را از عناصر تعریف ندانسته و این امر جهت جلوگیری از بروز اختلاف نظر در مورد منشاء یا مالکیت یک یا چند اثر تاریخی بین اعضای متعاهد می باشد که اصول اساسی حمایت از اموال فرهنگی را غیر قابل اجرا می سازد ، تدوین کنندگان معاهده را

بر آن داشت که صرف ماهیت فرهنگی - تاریخی را مورد توجه قرار داده و با توجه به محل وقوع آن ، صرف نظر از منشاء پیدایش و آفرینش و مالکیت آن ، مقررات لازم را وضع کنند .

۱- اموال فرهنگی - تاریخی غیر منقول :

به آن دسته از اموال فرهنگی تاریخی اطلاق می شود که مطابق با قوانین هر دولت عضو غیر منقول تلقی شود . مطابق مواد ۱۲ الی ۱۴ قانون مدنی ایران اموالی که ذاتاً قابل نقل و انتقال از محلی به محل دیگر نیستند یا به واسطه عمل انسان به صورت غیر منقول درآیند ، به نحوی که نقل و انتقال آن مستلزم خرابی یا نقص خود مال یا محل آن شود اموال غیر منقول محسوب می شوند .

۲- اموال فرهنگی - تاریخی منقول :

به آن دسته از اموال فرهنگی تاریخی اطلاق می شود که انتقال آن از محلی به محل دیگر ممکن باشد ، بدون اینکه به خود اثر یا محل وقوع آن خرابی وارد آید . تزئینات منصوب در ابنیه تاریخی از قبیل نقاشی ، مجسمه ، کتیبه که قبلاً منقول بوده و به خاطر نصب در بناهای تاریخی ، و با توجه به اینکه بعد از نصب جزئی از اصل اثر محسوب و غیر منقول تلقی می شوند ، در صورتی که از اصل اثر جدا شوند اموال فرهنگی - تاریخی منقول خواهند بود . مانند قطعات حاصل از تخریب بناهای تاریخی یا اشیاء حاصل از حفاری در تپه ها و محوطه های باستانی .

۳- آثار معماری ، هنری یا تاریخی :

این آثار حامل ارزشهای فرهنگی - تاریخی ، جهان بینی و آرمانهای ملتی است که تا به امروز جای خود را در حیات فرهنگی جامعه حفظ کرده اند مانند مساجد ، بقعه های متبرکه ، کاروانسراها ، آب انبارها که هر یک در نوع خود گنجینه های گرانبهائی از تاریخ و فرهنگ کشور را در خود دارند .

۴- مجموعه های فرهنگی - تاریخی :

مجموعه ای از تک بناهای منفرد یا متصل به هم که ترکیب ساختاری ، یا رابطه متقابل بناها با هم و با طبیعت یا محیطی که در آن واقع شده اند ، به نحوی است که علاوه بر هویت انفرادی هر یک از عناصر

متشکله آن هویت جداگانه ای نیز پیدا کرده است مانند میدان امام (نقش جهان) در اصفهان، مجموعه فرهنگی سعد آباد، مجموعه کاخ گلستان.

۵- مناظر باستانی - اماکن تاریخی:

فضایی است در پیرامون آثار که با آثار پیوند زمانی داشته و به عنوان نشانه هایی از خاطرات تاریخی یک ملت مورد حفاظت قرار می گیرد. یا مکان و محوطه ای است که به لحاظ تاریخی یا وجود تعدادی از اتلال باستانی که آثاری از تمدنهای باستانی را در خود نهان دارند، مورد توجه و حفاظت است.

۶- آثار هنری - نسخ خطی:

کتب و سایر اشیاء که دارای ارزش هنری - تاریخی یا باستان شناسی باشد و همچنین مجموعه های علمی و مجموعه های مهم کتب و اسناد و نمونه های تقلیدی اموال فرهنگی.

الف - مراد معاهده ۱۹۵۴ لاهه از آثار هنری، اشیاء منقول هنری است اعم از اینکه تاریخی یا متعلق به دوره معاصر باشد از قبیل آثار خوش نویسی، نقاشی، پیکر تراشی.

ب- نسخ خطی: ورق یا اوراق دست نوشته و گردآوری شده در یک مجلد که به خط نگارنده یا استنساخ از کتب قدیمی نایاب است و حاوی مطالب علمی، ادبی، فرهنگی و تاریخی بوده یا در برگیرنده خطوط عالی و آرایشهای هنری است. نسخ خطی از نظر اصالت یا استنساخ، وضعیت علمی - اجتماعی و تاریخی نگارنده، تاریخ کتابت، اطلاعات ارائه شده در آن و ارزشهای هنری آن طبقه بندی و مورد حفاظت و پژوهش قرار می گیرند.

ج- سایر اشیاء که دارای ارزش هنری - تاریخی یا باستان شناسی می باشند: منظور آن است که ساخت و پرداخت آنها هنرمندانه صورت گرفته و بیانگر تعالی هنری ملتی در برهه ای از تاریخ است، یا بر زمینه آنها کار هنری شده باشد. همچنین حاوی اطلاعات، پیام و نشانه های تاریخی، فرهنگی، هنری از دوره ساخت خود بوده و بیانگر وضعیت زندگی و زیست اقوام و ملل باشد.